

СПАСЯВАЙКИ БЪЛГАРСКОТО ПРАВО, СПАСЯВАМЕ СЕБЕ СИ

Валентин Брайков*

Уважаема госпожо председател,

Уважаеми колеги,

Да стоя пред вас в такъв момент е непонятна чест и разбираем страх. Когато през 1975 г. завършвах факултета, мечтаех за академична кариера, защото под тези сводове бях срещнал пророците на българското право. Много исках да приличам на тях, за да съм днес един от вас, ала не ми разрешиха. Станах адвокат, но сърцето ми остана тук – в Алма матер. Понякога усещам как в съдебната зала говоря като пред студенти. Днес ще опитам да си прибера сърцето обратно, но сигурно пак няма да успея.

Встъпителното слово към 20-годишния юбилей на най-доброто правно списание не е място за научни абстракции. Сигурно ще чуем много мъдрост от следващите оратори. Знам, че всеки е дошъл тук с личната си болка за съдбата на българското право. Да споделим тази болка, за да ни стане по-светло и да видим пътя напред – това е смисълът на днешното тревожно тържество.

Съвременното българско право търпи промените в световния юридически климат. Ако през минали епохи, за да живееш почтено, е стигало да прочетеш 10 Божии заповеди, няколко таблици, една Магна харта, Декларация за човешки права или една конституция, то днешният гражданин на света е пометен от нормативен потоп. Вече е абсолютно невъзможно за отделния индивид сам да опознае и осъзнае собствените си права и задължения дори когато ги прочете. Ако в миналото юридически съвет се търсеше при спор или заплаха от спор, то днес съвет ти трябва, за да научиш правата си далеч преди такъв спор. Между нормата и нейния адресат се появява неизбежен посредник за нейното просто възприемане, който да ти казва: това да, това не. Така се стеснява възможността на гражданина сам критично да опознае закона, да осъзнае свободата си на избор и да реши свое лично поведение.

Свободата е сестра на заповедта в правото – без свободна воля гражданинът е само един изпълняващ войник, а не добросъвестна страна по обществен договор. Постепенно правото се превръща в една трансмисия за битово оцеляване и оттам – в един инструмент за социална дресура. Това, което изживяваме днес като юристи, не беше мечтата на великите революции.

Друга черта на съвременната юридическа драма са интересните мутации на утвърдени правни понятия и институти.

---

* Адвокат от София.

Например понятието за вещь не може да е същото, щом полезните ѝ свойства са вече извън и делими от нейната видима и осезаема субстанция. Възниква вещноправен дуализъм между тялото на вещта (хардуера) и нейната душа (софтуера). И как това тяло умира, щом душата го напусне.

Или появяващите се напоследък т.нар. вечни гаранции за автомобили, които да покриват целия предполагаем живот на колата. Такава „вечна“ гаранция до определен момент възплащава обещание на продавача да отстрани за своя сметка всички дефекти. Но след този предвидим момент, когато нормалното износване предизвиква естествени проблеми, ремонтът на вещта се превръща в застрахователен риск и събитие. Така продажбата на автомобил с „вечна“ гаранция се оформя в сложна тристранна сделка между продавач, купувач и застраховател.

Или друг пример: днешната мотивация за покупка на „ментета“ не е онази от 1883 и дори от 1983 г. Един фалшив „Ролекс“ върху ръката или кутия „Давидоф“ менте на масата заблуждават не този, които ги носи и пуши, а онзи, който го гледа и му завижда. Умишлената покупка на менте е съзнателна симулация на жизнен стандарт и желана пазарна изневеря между крадеца на чуждата марка и суетния му клиент. А не че този клиент е жертва на заблуда.

Всеки може да прибави нещо към този списък на подвижни пясъци под привидно здрави вековни правни основи. Една сеизмична активност на правния глобус, която само увеличава местната ни възбуда.

Днес България е изправена пред четвъртия исторически приток на чужди закони – тези на Европейския съюз. За разлика от предишните рецепции, когато ние по избор сме посягали към тях, този път прииждащите европейски норми просто ни заляха. Получи се нещо като помпане на вода в устата на задавен човек. Зад всичко това стои фикцията за трансплантация на държавнически гени – и то на една от най-старите държави на континента. Резултатът е геномодифицирана българска държавност без собствена идентичност и без европейска автентичност. Оправданието „Брюксел ни натиска“ е магистрален екстаз.

Пороците на българското право са пороци на българската държавност. Не може да има демократично и ефективно право върху икономически тоталитаризъм на монополите. За какво са ни 100 партии, 300 закона, 10 факултета, толкова съдилища и прокуратури, щом имаме една Здравна каса, една „Топлофикация“, една НЕК, един „Булгаргаз“ и един „Нефтохим“? Около 70% от дохода си средният българин харчи за безалтернативни плащания към монополи, което е цифромерът на личната му свобода. Още в семейството детето вижда, че парите на родителите може да се вземат чрез изнудване на тяхната безизходица – което е азбуката на бъдещия престъпник. У нас монополите са си изградили пазарен харем, в който кадъни са безпомощните потребители, а внухът е държавата. Вижте един прост пример. На 23.03.2010 г. Германският федерален съд в Карлсруе постанови решение, с което обяви за противозаконна връзката между цената на природния газ и цената на петрола (Bundesgericht-

shof VIII ZR 178/08 und VIII ZR 304/08). Такава обусловеност се оказа и антиевропейска. В резултат на това съдебно решение германският краен потребител на газ вече плаща 20% по-малко от българския – макар и двамата да са на една и съща тръба. Чу ли някой в България за това германско решение? Някой посмя ли да го съобщи, публикува и коментира? Поне един вестник или една телевизия? У нас не разрешават дори да погледнем договора с „Газпром“, камо ли да го оспорим пред съд. Това са невидимите решетки на нашия монополен концентрационен лагер с надписи на портала: „Плащането прави свободен“ и „Всекому своята сметка“.

Раковоболна е онази държава, която се издържа от усилието, а не от резултата. Точно такива канцерогенни данъци са ДДС и акцизите, които облагат усилието и залька на гражданина – без значение дали той печели, или губи от труда си. Това прави държавата безразлична и дори враждебна към неговия индивидуален стопански успех. Тези данъци са всъщност един финансов кокаин, даващ на правителствата временно облекчение и розови сънища, следвани от още по-остра криза. Давам си сметка, че да оспорваш днес ДДС и акциз е все едно през Средновековието да оспорваш католически догми. Но не мога да приема за нормално американският литър бензин да е близо четири пъти по евтин от българския в резултат на точно тези данъци.

Не бива да очакваме оздравяване на правото и правосъдието от един елит, който е главен консуматор на техните пороци и който в голяма степен дължи издигането си на тях. Всички, които прибягват днес към арбитраж, са всъщност бежанци от съдебната система. През почти целия преход престъпността беше високоорганизирана, а правосъдието – дезорганизирано. Видяхме доста висши магистрати, за които разделението на властите се оказа дялово участие във властта. За мен тези 20 години са гениално обобщени от две фрази на български новобогаташ и една сентенция на Монтескьо. Първата фраза на новобогаташа е: „Свикнахме да пием от водопад, как сега да пием от чаша?“. А когато го попитах защо си е купил „Бентли“, а не „Ферари“, „Мазерати“ или „Порше“, закачливият му отговор беше: „Нали ме знаеш, че съм дебил и не мога да казвам „Р“. Всичко това Монтескьо го е видял преди три века, казвайки: „Когато диваците от Луизиана искат да си наберат плодове, те отсичат дървото от дънера“.

Няколко думи и за драматичните промени в собствената ми адвокатска професия през последните 20 години. Все по-малко се чуват процесуални подвизи на адвокати – герои в съдебната зала. Съдебните рицари постепенно изчезват и на тяхно място идва сива пехота и опълчение тип „Смело сърце“ от адвокатските фирми. Сбогувахме се с адвокатите хъшове от моята професионална младост. В началото на 90-те години колеги от Лондон отидоха на Северния полюс като средство за *team building*. Днес техните наследници със същата цел отиват на остров Майорка. В тази обстановка много български адвокати се престараха да изглеждат западни. Те забравиха простото правило на Христофор Колумб, че който отива далеч на запад, непре-

менно ще се окаже на изток. Както и стана. Болни амбиции, суета и конкурентна безскрупулност карат някои да си плащат за челно място в адвокатски справочници и след това да изпитват искрена и примитивна радост към образа си в платеното огледало.

В такава атмосфера списание „Съвременно право“ е призвано да бъде манастир на будната юридическа мисъл и един от малкото гласове на мъдростта в тази шумна самота. От него може да започне възраждането на здравия разум в българското право чрез наричане на нещата със собствените им имена. Това обаче предполага кураж и жертвоготовност. Не един голям български юрист пострада от кръвосмешението си с политическата власт. Списанието има историческия шанс да се превърне в една дига на юридическата съвест срещу всякакви замърсяващи разливи и кални политически свлачища към българското право.

Адвокатът, който току-що е прочел поредния съдебен абсурд, има нужда от морален парапет и от заредено словесно оръжие, което веднага да използва в конкретната съдебна битка за правда. По тази причина „Съвременно право“ трябва незабавно да се появи в електронен вид с подходяща програма за търсене на думи и фрази. Никой вече няма време да се рови в годишни поредици. В настоящия си хартиен вид списанието е вода в пясък. Моля редакцията да има предвид, че докато вие се наумувате, мачът започна. Редица адвокатски фирми вече са абонирани за Лондонското електронно списание „Commercial Disputes Resolution“, което докладва за цяла Европа, включително и за България. Или бързо ще се събудите, или скоро ще станете излишни.

Ние сме най-неудобното поколение за всички управляващи, защото вече сме видели целия арсенал от днешните им фокуси, които ни звучат като стари вицове. Това на тях никак не им харесва.

Скъпи колеги, нас ни чака тежка битка, за да върнем разума, съвестта и достойнството на българското право, които всеки от нас носи в душата си. Не всички ще доживеем края на тази битка, но сме длъжни да я започнем, защото тя е нашето щастие. По думите на Илия Троянов, всички ние сме плодopolзватели на минали жертви. А какви жертви ние ще завещаем на децата си? Ако сме честни, ще им признаем:

10% ни излъгаха,

10% ние излъгахме,

а 80% видяхме лъжата, но малодушно я преглътнахме и оставихме на вас да се борите с нея.

Днес отложената наша битка е търговия с утрешната детска кръв, която ще се пролее в отложената от нас битка. Дори кръвта да е само в преносен смисъл.

В тази битка ние ще успеем само ако тук присъстващите и всички като нас се обединим с искрено убеждение и взаимна симпатия за една съдбовна мисия. Да се

опитаме като един колективен Моисей да изведем нещастния си народ от духовната пустиня, в която отчаяно страда.

Започнах с „Уважаеми колеги“, позволете ми да завърша с възрожденското „Братя и сестри“.

От нас се иска нещо много просто: да ги събудим от дълбоката упойка, за да почнат да усещат болка, защото границата на обществената болка е граница на гражданската свобода. И като ги събудим, да им кажем, че най-опасните противници на свободата са щастливите роби.

Честит тревожен празник, „Съвременно право“!